

Наукові перспективи
Видавнича група

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ У СУЧАСНІЙ
НАУЦІ

№ 1(19)

2024

Серія: історія та
археологія,
державне
управління,
економіка,
педагогіка,
техніка,
право

Merry
Christmas

& happy new year

*Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління
Асоціація науковців України
Науковий парк Національного Авіаційного Університету*

у рамках роботи Видавничої групи «Наукові перспективи»

«Актуальні питання у сучасній науці»

*(Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка»,
Серія «Державне управління», Серія «Техніка»,
Серія «Історія та археологія»)*

Випуск № 1(19) 2024

Київ – 2024

*Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public Administration
Association of Scientists of Ukraine
Scientific Park of the National Aviation University*

within the work of the Publishing Group "Scientific Perspectives"

«Current issues in modern science»

*("Pedagogy" Series, "Law" Series, Economy Series,
"Public Administration" Series, "Technology" Series,
"History and Archeology" Series)*

Issue № 1(19) 2024

Kyiv – 2024

«Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»)»: журнал. 2024. № 1(19) 2024. С. 937.

Свідоцтво про державну реєстрацію Серія Серія КВ № 25116-15056Р.

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України 10.10.2022 № 894 журналу присвоєні категорії "Б" із права (спеціальність - 081 Право), економіки (спеціальність - 076 Підприємство та торгівля), педагогіки (спеціальність - 014 Середня освіта) та державного управління (спеціальність - 281 Публічне управління та адміністрування).

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2023 № 185 журналу присвоєно категорію "Б" із історії та археології (спеціальність - 032 Історія та археологія)

Рекомендовано до друку Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 11.01.2024, № 4/1-24).

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної Академії Наук Азербайджану (Баку, Азербайджан), Міждержавної сільдії інженерів консультантів, громадської організації «Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання».

Журнал публікує оригінальні дослідницькі та оглядові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів державного управління, права, економіки, історії, педагогіки, техніки для їх інтеграції у європейський, світовий науковий простір. Цільова аудиторія: науковці, працівники вищих навчальних закладів та наукових інституцій, здобувачі вищої освіти, а також фахівці тематики журналу.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.

Головний редактор: Дацій Олександр Іванович - доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

- Балабасва (Дорошенко) Катерина Вікторівна - кандидат технічних наук, доцент кафедри авіаційних двигунів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Бельська Тетяна Валентинівна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри менеджменту Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості (Київ, Україна)
- Будник Вікторія Анатоліївна - кандидат економічних наук, професор, професор кафедри бізнес-логістики та транспортних технологій Державного університету інфраструктури та технологій (Київ, Україна)
- Гбур Зоряна Володимирівна - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна)
- Герасименко Юлія Сергіївна - доктор економічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, психології та менеджменту Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України (Біла Церква, Україна)
- Дегтяр Олег Андрійович — доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова (Харків, Україна)
- Закієв Іслам Муса-Огли - старший науковий співробітник кафедри підтримання льотної придатності авіаційної техніки Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Заячківська Оксана Василівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та економічної безпеки Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Іванченко Євгенія Вікторівна — кандидат технічних наук, доцент, професор кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Ігнатович Сергій Ромуальдович - доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри конструкції літальних апаратів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Ільїна Анастасія Олександрівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і адміністрування Національного торговельно-економічного університету (Київ, Україна)
- Ісайкіна Олена Дмитрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету, член Спілки краєзнавців України (Київ, Україна)

- Кавиліна Ганна Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- Кардаш Оксана Любомирівна — кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматизації, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
- Карускевич Михайло Віталійович - доктор технічних наук, професор, професор кафедри конструкції літальних апаратів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Катеринчук Іван Степанович - доктор технічних наук, професор кафедри телекомунікаційних та інформаційних систем Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)
- Кінзерявий Василь Миколайович — кандидат технічних наук, доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Коваленко Валентин Васильович - доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник сектору авторського права та суміжних прав лабораторії авторського права та інформаційних технологій Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України (Київ, Україна)
- Ковтун Владислав Юрійович — кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Комнатний Сергій Олександрович - докторант кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- Корченко Анна Олександрівна — доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Корченко Олександр Григорович — доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Котельницький Назар Анатолійович - кандидат історичних наук, доцент кафедри права Чернігівського інституту інформації, бізнесу та права Міжнародного науково - технічного університету імені академіка Юрія Бугая, член - кореспондент Центру українських досліджень Інституту Європи РАН (Чернігів, Україна)
- Кошетар Уляна Петрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Кошова Світлана Петрівна — кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри управління охорони здоров'я Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна)
- Кравчук Володимир Миколайович — доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Крижина Наталія Павлівна – доктор наук державного управління, професор, Заслужений лікар України, директор Навчально-Наукового медичного інституту Київського міжнародного університету (Київ Україна)
- Куриш Наталія Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-навчальної роботи, Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області (Чернівці, Україна)
- Марушєва Олександра Анатолівна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління та інформаційного менеджменту ПВНЗ Університет Новітніх Технологій (Київ, Україна)
- Маслак Тетяна Петрівна - кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри конструкції літальних апаратів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Матяш Ольга Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- Миргород-Карпова Валерія Валеріївна - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
- Михайленко Любов Федорівна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- Михальчук Роман Юрійович - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету (Рівне, Україна)
- Мізюк Вікторія Анатолівна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- Мірошніченко Валентина Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)
- Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)
- Ніколаєв Микола Ілліч - доктор історичних наук, професор кафедри історії на методику її навчання Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Одеса, Україна)
- Новак-Калєєва Лариса Миколаївна — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (Львів, Україна)
- Огієнко Альона Володимирівна - доктор економічних наук, доцент кафедри організації авіаційних робіт та послуг Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Онїщенко Наталія Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, академік НАПРН України, завідувач відділу теорії держави і права Інституту держави і права ім. В.М.Корецького НАН України (Київ, Україна)
- Орлова Наталія Сергіївна — доктор наук з державного управління, професор кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (Харків, Україна)

- Павлов Костянтин Володимирович — доктор економічних наук, професор, професор кафедри аналітичної економіки та природокористування Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (Київ, Україна)
- Павлова Олена Миколаївна - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки, підприємництва та маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Палічук Юрій Іванович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини Буковинського державного медичного університету (Чернівці, Україна)
- Присяжнюк Олексій Миколайович - кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та методології науки ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- Робак Ігор Юрійович - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук Харківського національного медичного університету (Харків, Україна)
- Руденко Юлія Анатоліївна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського (Одеса, Україна)
- Сидоренко Вікторія Миколаївна —асистент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Сирник Ярослав - доцент кафедри етнології та культурної антропології Вроцлавського університету (Вроцлав, Польща)
- Січкарєнко Галина Геннадіївна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності Державного університету телекомунікацій (Київ, Україна)
- Сопілко Ірина Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Відмінник освіти України, Заслужений юрист України, декан юридичного факультету Національного Авіаційного Університету (Київ, Україна)
- Терещенко Юрій Матвійович — доктор технічних наук, професор, лауреат Державної премії в області науки і техніки України, Заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри авіаційних двигунів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Титко Анна Василівна — кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- Толочко Світлана Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії позашкільної освіти Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України (Київ, Україна)
- Хитровська Юлія Валентинівна - доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Київ, Україна)
- Хохлачова Юлія Євгеніївна — кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Чумак Оксана Володимирівна - доктор економічних наук, доцент, науковий співробітник відділу статистики і аналітики вищої освіти Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики», (Київ, Україна)
- Шандра Наталя Андріївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
- Шеремет Інєса Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри медикобіологічних та валєологічних основ охорони життя і здоров'я Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Київ, Україна)
- Шологон Лілія Іванівна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна)
- Якимчук Олег Феодосійович - керівник групи білінгу Відділу бізнес-систем Департаменту інформаційних технологій ПРАТ «Рівнеобленерго» (Рівне, Україна)
- Якушенко Олександр Сергійович — кандидат технічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри авіаційних двигунів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Економіка»

Demianyshyna O.A. <i>EVALUATION OF FUNDRAISING AND GRANTWRITING AS INSTRUMENTS OF FINANCIAL SUPPORT FOR THE DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES</i>	15
Бензарь А.С., Пестова О.А. <i>МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД (2022-ПОЧАТОК 2023 РР.)</i>	30
Гончар М.Ф., Смолінська Н.В., Фалик О.П. <i>УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЛОГІСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО ТА ПІСЛЯВОЄННОГО СТАНУ</i>	45
Ємцев В.І., Ємцева Г.Ф. <i>«ЗЕЛЕНИЙ» ТРЕНД У ПОВОЄННОМУ ВІДРОДЖЕННІ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ</i>	54
Сибірцев В.В., Подплстній В.В., Кравченко В.П. <i>ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕКОВОГО СЕРЕДОВИЩА ВЕДЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ</i>	64
Слободянюк О.В., Калмикова Н.Ю. <i>СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ПРОЕКТНІЙ СФЕРІ</i>	72

СЕРІЯ «Державне управління»

Антонова С.Є., Мартинюк Г.Ф. <i>РОЗВИТОК СФЕРИ БЛАГОУСТРОЮ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН РІВНЕНСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ</i>	83
Базенко Г.А. <i>КОРИГУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ 2030 В ЗАРУБІЖНИХ ДЕРЖАВАХ З ВРАХУВАННЯМ ПОТРЕБ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ</i>	92

Белай С.В., Споришев К.О., Онопрієнко О.С. <i>ГЕНЕЗИС ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ</i>	105
Березовський Р.С. <i>ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ ПРАВОЗАХИСНИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В КОНТЕКСТІ ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКИХ ВПЛИВІВ</i>	114
Бондар В.Т. <i>ГЕОСТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ФАКТОРА ПЕРСПЕКТИВИ КРАЇНИ. ПРИКЛАД НІМЕЧЧИНИ</i>	127
Власенко С.І. <i>ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ СУТНІСНИХ СКЛАДОВИХ ПОНЯТТЯ «ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ»: КОЛЕКТИВНА ПАМ'ЯТЬ, НАЦІОНАЛЬНА ПАМ'ЯТЬ, ПОЛІТИКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ, ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА</i>	136
Єсенніков К.В. <i>ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ: МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНОЗЕМНОГО ДОСВІДУ</i>	151
Климосюк А.С. <i>ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНИЙ ПІДХІД У ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ САНКЦІЙ ЯК ФАКТОР, ЩО ЗМЕНШУЄ ЕФЕКТИВНІСТЬ САНКЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС</i>	164
Кононенко П.П. <i>РОЛЬ ПРИНЦИПІВ ВИБОРЧОЇ ДЕМОКРАТІЇ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ВИБОРЧОЇ ДЕМОКРАТІЇ</i>	173
Криштанович М.Ф. <i>ВИКОРИСТАННЯ CROWD-ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІНФОР- МАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ</i>	185
Магомедов А.О. <i>ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНИХ НАСЛІДКІВ ВІЙНИ ТА ВТРАТ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ</i>	191
Пархоменко-Куцевіл О.І. <i>ЦИФРОВІЗАЦІЯ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ</i>	207
Радиш Я.Ф. <i>МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СИСТЕМІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ</i>	220

Руденко Д.П. <i>ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В ПЕРІОДИ ЕПІДЕМІЙ ТА ПАНДЕМІЙ В УКРАЇНІ</i>	228
Угоднікова О.І., Кравцова С.В. <i>ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ПУБЛІЧНОГО МАРКЕТИНГУ В СИСТЕМІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД</i>	248
Цуркан Р.А. <i>МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ</i>	259
Шалько М.Н. <i>МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МЕДИЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ ГАРАНТОВАНОГО ОБСЯГУ ТА ЯКОСТІ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ</i>	271
Шандрик В.І. <i>ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ БУДІВНИЦТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ</i>	279
Швець К.П. <i>АНАЛІЗ ЕТАПІВ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВОТВОРЧИХ ПРОЦЕСІВ ДО ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ НА ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ</i>	292
СЕРІЯ «Право»	
Байрак К.С., Кислякова Є.І., Шведюк Д.С., Кисельов А.О. <i>ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	305
Банах С.В. <i>ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ФУНКЦІЙ ТА МОНІТОРИНГУ ДПП ТА КОНЦЕСІЇ</i>	312
Боровська І.А. <i>ПРАВОВИЙ СТАТУС СТОРІН ТА ТРЕТІХ ОСІБ У СПРАВАХ ПРО ВИЗНАННЯ НЕОБГРУНТОВАНИМИ АКТИВІВ ТА ЇХ СТЯГНЕННЯ В ДОХІД ДЕРЖАВИ (У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ПРАВОВОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ)</i>	322

Гаран О.В. <i>АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИПЛОМУВАННЯ СУДНОВОДІЇВ</i>	336
Каліман М.Р. <i>ПРИНЦИПИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ</i>	350
Коляда Т.А., Світлична К.С., Шуть О.Ю. <i>МОБІНГ У ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ: ВИКЛИКИ ТА РОЗВ'ЯЗАННЯ В КОНТЕКСТІ УПРАВЛІНСЬКО-ПРАВОВОГО ПІДХОДУ</i>	359
Леонідова О.О. <i>ВПЛИВ СУЧАСНОЇ ТЕНДЕНЦІЇ ПОСИЛЕННЯ ГНУЧКОСТІ МІЖНАРОДНИХ ТРУДОВИХ СТАНДАРТІВ НА ЗАКОНОДАВЧІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ</i>	368
Маньгора Т.В., Калеников М.В., Мазур Р.Р. <i>РЕФОРМАКОЛЕКТИВНО-ДОГОВІРНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ</i>	381
Мельниченко І.Д. <i>ВЗАЄМОДІЯ СПЕЦІАЛЬНИХ СУБ'ЄКТІВ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ СЕКСУАЛЬНОМУ НАСИЛЬСТВУ, ПОВ'ЯЗАНОМУ ЗІ ЗБРОЙНИМ КОНФЛІКТОМ В УКРАЇНІ</i>	394
Савельєва А.С., Стрельченко О.Г. <i>АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВОЛОНТЕРСТВА В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ТА РЕАЛІЙ В УКРАЇНІ</i>	408
Сервецький І.В., Дем'яненко О.В. <i>ГЕНЕЗИС РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ШПИГУНСТВО</i>	417
Тихонова О.В. <i>ОКРЕМІ ПИТАННЯ КАТЕГОРІЗАЦІЇ СЛУЖБОВИХ ОСІБ, ЩО ВЧИНЯЮТЬ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У ЛІСОВІЙ ГАЛУЗІ</i>	433
Чорна В.Г., Кузьменко О.В., Кожура Л.О. <i>СИСТЕМА ПРИНЦИПІВ ФІНАНСОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА</i>	442
Шумак І.О. <i>ПРИНЦИПИ ДЕМОКРАТІЇ В КОНСТИТУЦІЙНОМУ ПРАВІ: ВИКЛИКИ ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ</i>	451

Яновицька Г.Б. 464
ЦИВІЛЬНА ПРОЦЕСУАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОЗПОРЯДЧИХ ПРАВ СТОРІН В АПЕЛЯЦІЙНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

СЕРІЯ «Педагогіка»

Puhach S.S., Vizniuk I.M., Paikush M.A., Dolynnyi S.S. 479
PROFESSIONAL TRAINING OF PROFESSIONAL MEDICAL PERSONNEL: ETHICAL AND DEONTOLOGICAL PRINCIPLES

Sarmatova O.S. 489
ACTIVE APPROACH IN THE PEDAGOGICAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF SOCIAL SCIENCE SUBJECTS

Shenderuk O.B., Perminova V.A., Lytvyn S.V. 497
MODERATION TECHNIQUES AS AN IMPORTANT COMPONENT OF SUCCESSFUL FOREIGN LANGUAGE TEACHING

Tanana S.M. 509
TO THE CONCEPT OF COMUNICATIVE CULTURE OF FUTURE SPECIALISTS OF SERVICE SECTOR: ESSENCE AND BASIC CRITERIA

Бичок А.В. 522
ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВСТВО (НІМЕЦЬКОЮ МОВОЮ): ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ ТА КОМПОНЕНТИ ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТЬОГО ПЕРЕКЛАДАЧА

Бурчак Л.В., Бурчак С.О. 530
ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ: ДОСВІД КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Волошин П.М. 539
ВОКАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО В СУЧАСНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ

Годованюк Т.Л., Возносименко Д.А. 549
ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ ДО НАВЧАННЯ УЧНІВ В КОНТЕКСТІ НУШ

Гончар Л.В. 560
ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКА ЯК ПРОЦЕС СТАНОВЛЕННЯ ЙОГО ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ

Горденко С.І., Єричева Т.Ю. 567
ФАХОВА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Гришко С.В., Левада О.М., Прохорова Л.А., Непша О.В., Зав'ялова Т.В. <i>МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ В ПЕДАГОГІЧНОМУ ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ</i>	581
Дубовик С.Г., Каденко Л.М. <i>ОРГАНІЗАЦІЙНІ УМОВИ ОПРАЦЮВАННЯ УЧНЯМИ 3(4)КЛА НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ЗМІСТОВОЇ ЛІНІЇ «ДОСЛІДЖУЄМО МО. ЯВИЩА» МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ</i>	595
Ільніцька К.С. <i>ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ІСТОРИЗМУ У ЗАГАЛЬНОМУ КУРСІ ФІЗИКИ ЗА ВИВЧЕННЯ ТЕМИ «ЕВОЛЮЦІЯ ФОРМУВАННЯ КОРПУСКУЛЯРНО-ХВИЛЬОВОЇ ТЕОРІЇ СВІТЛА»</i>	606
Кірдан О.Л., Авраменко Б.І. <i>МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ: СУТНІСТЬ, ВИДИ, ПЕРСПЕКТИВИ</i>	625
Корсікова К.Г., Потапова Н.В. <i>ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЕКСПЕРТІВ У ГАЛУЗІ ОСВІТИ: ОГЛЯД ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ</i>	637
Краснобокий Ю.М. <i>ПРИКЛАД ВНУТРІШНЬОПРЕДМЕТНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ В ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ЗАГАЛЬНОГО КУРСУ ФІЗИКИ НА БАКАЛАВРАТІ ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ</i>	649
Лоскутова І.В., Абуватфа Самі І.Х., Кіріцева О.А. <i>ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ НАВЧАННЯ ВНУТРІШНЬОЇ МЕДИЦИНИ ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ</i>	669
Найда Р.Г. <i>ПАРТНЕРСЬКА ВЗАЄМОДІЯ ЗДО ТА БАТЬКІВ: ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ КРИЗИ В УКРАЇНІ</i>	683
Ордановська О.І. <i>ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ФІЗИКИ ЗА МОДЕЛЬНИМИ НАВЧАЛЬНИМИ ПРОГРАМАМИ ДЛЯ 7-9 КЛАСІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ</i>	693
Палагнюк М.М. <i>АНТРОПОЛОГІЧНА ФІЛОСОФІЯ ВІЙНИ ТА МИРУ НА ПРИКЛАДІ ТРАКТАТУ ІНОКЕНТІЯ ГІЗЕЛЯ «МИР З БОГОМ ЧОЛОВІКУ»</i>	709

Поліщук Н.М. <i>ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДИ</i>	717
Розман І.І. <i>ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ</i>	726
Сидоренко Т.М. <i>АКТУАЛЬНІСТЬ СИСТЕМНОГО АНАЛІЗУ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ</i>	735
Скрипник Т.В., Ганевіч Софі Марі, Ільїна Г.О. <i>МОДЕЛЮВАННЯ ПРОГРАМИ СТАНОВЛЕННЯ АДАПТИВНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З АУТИЗМОМ З ОПОРОЮ НА МЕТОД «ПРИКЛАДНИЙ АНАЛІЗ ПОВЕДІНКИ»</i>	746
Федянін С.В. <i>ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ЗВО</i>	757
Черних В.В. <i>АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО АНАЛІЗУ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ В АДАПТИВНОМУ НАВЧАННІ</i>	770
Шаповал Л.В. <i>РОЗРОБКА ІНСТРУМЕНТІВ ОЦІНЮВАННЯ ОBOB'ЯЗКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ 5-6 КЛАСІВ У ПРИРОДНИЧІЙ ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ</i>	781
СЕРІЯ «Історія та археологія»	
Богатчук С.С. <i>ГОЛОДОМОР 1932-1933 РР.: НА ОСНОВІ ДОКУМЕНТІВ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ</i>	794
Долинна А.С., Колесник О.В. <i>СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ</i>	809
Каденюк О.С. <i>СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА КООПЕРАЦІЯ В УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У СКЛАДІ ПОЛЬЩІ НАПЕРЕДОДНІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ</i>	817

Мельник Р.І., Спичак І.В. <i>З ІСТОРІЇ БУДІВНИЦТВА СПОРТИВНО-ОЗДОРОВЧОГО ТАБОРУ ЛЬВІВСЬКОЇ ПОЛІТЕХНІКИ „ПОЛІТЕХНІК” В АЛУШТІ</i>	827
Плюта Н.В., Десятничук І.О., Косяк С.М. <i>РОЗВИТОК ДУБРОВНИЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ</i>	835
Полієнко А.Ю. <i>ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВОЛОНТЕРСТВА В УКРАЇНІ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 2014-2023 РР.</i>	848
Соловей Г.М. <i>САДІВНИЦТВО У БОРОТЬБІ З ЕРОЗІЄЮ ҐРУНТІВ У 50-Х – 70-Х РР. XX СТОЛІТТЯ</i>	861
Терський С.В., Стасюк І.М. <i>РАНЬОСЕРЕДНЬОВІЧНІ СХІДНОСЛОВ’ЯНСЬКІ ГОРОДИЩА ПІВНІЧНО-СХІДНОГО ПРИКАРПАТТЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ВИВЧЕННЯ</i>	872
Уреу Н.О., Гуцул І.А., Підгурний І.С. <i>МИСТЕЦТВО ФОТОГРАФІЇ В УКРАЇНІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ ст. (стилий огляд)</i>	883
Хардель М.І., Виздрик В.С. <i>ВІКІПЕДІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА ІСТОРІЧНУ СВІДОМІСТЬ</i>	896
Шихов П.В. <i>ДЕМОГРАФІЧНА ПОЛІТИКА СРСР НА ТЕРИТОРІЇ СТАЛІНСЬКОЇ (ДОНЕЦЬКОЇ) ТА ВОРОШИЛОВГРАДСЬКОЇ (ЛУГАНСЬКОЇ) ОБЛАСТЕЙ У ПЕРШІ ПОВОЄННІ РОКИ: ІСТОРІОГРАФІЯ ПИТАННЯ</i>	907
Ярощук І.В. <i>ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВИХ І МЕДИЧНИХ КАПЕЛАНІВ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ</i>	922

СЕРІЯ «Історія та археологія»

УДК: 94(477.44):341.485] «1932/1933»

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-1\(19\)-794-808](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-1(19)-794-808)

Богатчук Світлана Степанівна кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України та філософії, Вінницький національний аграрний університет, вул. Сонячна 3, м. Вінниця, 21008, <https://orcid.org/0000-0003-0684-6106>

ГОЛОДОМОР 1932-1933 РР.: НА ОСНОВІ ДОКУМЕНТІВ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Анотація. Актуальність статті обумовлена подіями 90-річної давнини – Голодомором 1932-1933 років на території Вінницької області.

При написанні статті було застосовано як загальнонаукові, так і спеціально-історичні методи, згідно з принципами об'єктивності та всебічності висвітлюються дії радянської влади до сільських жителів Вінницької області.

В час відзначення 90-тих роковин Голодомору Росія намагається знищити Українську державу як суб'єкта міжнародного права. Вона знову спровокувала черговий геноцид української нації. Відзначаємо, що методи та механізми її дій за відпрацьованими у 30-х роках ХХ століття: депортація чоловіків, жінок, дітей; масові вбивства цивільного населення, пограбування: крадіжки зерна, вивезення обладнання, техніки, нищення інфраструктури та природних родовищ, мордування голодом в окупованих містах і селах, нищення свободи слова та інших прав людини й громадянина. Такі нелюдські методи, що провокували величезні страждання, руйнування, Європа не бачила з часів Другої світової війни.

В дослідженні відзначено, що Голодомор в Україні 1932-1933 рр. замовчувався як з боку офіційних державних установ, так і засобів масової інформації. Та приховати сам факт Голодомору було неможливо. Численні публікації іноземних журналістів змушували замислюватися над подіями, які відбувалися на території України. Проведення насильницької колективізації викликало невдоволення селян. Почалися повстання і бунти. Радянська влада збільшила план хлібозаготівлі. Її уповноважені насильно забирали у селян усе їстівне, причинивши масовий голод. Під час голоду було немало фактів канібалізму.

Наслідки Голодомору гостро відчутні дотепер. Люди старшого покоління, які його пережили, не наважувалися довгий час говорити про це. Спогади жителів Вінниччини, які пережили цю трагедію, зібрані у фондах Державного архіву Вінницької області. Вони викривають правду про діяльність радянської влади в період колективізації українського села, яка діяла насильницькими, жорстокими методами в напрямку знищення українського народу. До цих документів відносять: відомості про населені пункти Вінницької області, які постраждали від Голодомору 1932-1933 років; списки громадян, загиблих від Голодомору; списки постраждалих; анкети опитування громадян щодо подій Голодомору.

Ключові слова: Голодомор, геноцид, хлібозаготівлі, радянська влада, розкуркулення.

Bogatchuk Svitlana Stepanivna Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of History of Ukraine and Philosophy, Vinnytsia National University of the Agrarian University, St. Sonyachna 3, Vinnytsia, 21008, <https://orcid.org/0000-0003-0684-6106>

HOLODOMOR 1932-1933: BASED ON DOCUMENTS OF THE STATE ARCHIVES OF THE VINYNAT REGION

Abstract. The relevance of the article is due to the events of 90 years ago - the Holodomor of 1932-1933 in the territory of the Vinnytsia region.

When writing the article, both general scientific and special-historical methods were used, in accordance with the principles of objectivity and comprehensiveness, the actions of the Soviet authorities towards rural residents of the Vinnytsia region are highlighted.

During the commemoration of the 90th anniversary of the Holodomor, Russia is trying to destroy the Ukrainian state as a subject of international law. She again provoked another genocide of the Ukrainian nation. We note that the methods and mechanisms of its actions are based on those developed in the 30s of the 20th century: deportation of men, women, and children; mass killings of the civilian population, robbery: theft of grain, removal of equipment, machinery, destruction of infrastructure and natural deposits, starvation in occupied cities and villages, destruction of freedom of speech and other human and citizen rights. Europe has not seen such inhumane methods that provoked enormous suffering and destruction since the Second World War.

The study noted that the Famine in Ukraine in 1932-1933 was hushed up both by official state institutions and the mass media. But it was impossible to hide the very fact of the famine. Numerous publications by foreign journalists made us think

about the events that took place on the territory of Ukraine. The implementation of forcible collectivization caused discontent among the peasants. Uprisings and riots began. The Soviet government increased the grain procurement plan. Its representatives forcibly took away all edible food from the peasants, causing mass starvation. During the famine, there were many cases of cannibalism.

The consequences of the Holodomor are acutely felt to this day. People of the older generation who survived it did not dare to talk about it for a long time. Memories of Vinnytsia residents who survived this tragedy are collected in the funds of the State Archive of Vinnytsia Region. They expose the truth about the activities of the Soviet government during the collectivization of the Ukrainian countryside, which acted with violent, cruel methods in the direction of the destruction of the Ukrainian people.

These documents include: information on settlements in the Vinnytsia region that suffered from the Holodomor of 1932-1933; lists of citizens killed by the Holodomor; lists of victims; citizen survey questionnaires regarding the events of the Holodomor.

Keywords: Holodomor, genocide, grain procurement, Soviet power, disarmament.

Постановка проблеми. Українцям знову доводиться пройти важкі випробування. В умовах повномасштабної війни все більше зростає запит на пізнання власної історії. Тому питання Голодомору 1932-1933 років, який забрав більше людських життів, ніж усі катаклізми ХХ ст. разом, потребує всебічного дослідження в цей час, коли Росія усіма своїми можливостями намагається знищити нашу країну.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Характеризуючи стан наукової розробки, відзначаємо, що дослідженню теми Голодомору 1932-1933 років в Україні присвячено праці науковців Кульчицького С.В., Марочко В., Роженка В., Максудова С., Левчук Н. та ін. Необхідно виділити американських вчених Р.Конквеста, Т.Снайдера.

Дослідження подільського історика І. Шульги (перший, хто почав збирати матеріали в кінці 80-х – на початку 90-х років ХХ ст. й написав на основі архівних документів наукову працю «Голод на Поділлі») присвячені Голодомору 1932-1933 рр. на території Вінницької області.

Сучасний період дослідження відображається науковими працями В.Петренка, А.Зінченка, П. Слотюка, П. Григорчука.

Метою статті є дослідження Голодомору 1932-1933 років на основі документів, що зберігаються в Державному архіві Вінницької області.

Виклад основного матеріалу. Прошло уже 90 років з того часу, коли над Україною навис морок голоду, свідомо організований сталінський

режимом у 1932-1933 рр. Сьогодні ми вшановуємо пам'ять жертв цієї страшної трагедії. Трагедії, яка заперечується РФ як правонаступницею СРСР. Федерацію, де Сталін та його сподвижники знову вшановуються, а геноцидні практики вважаються виправданими політичними заходами.

Ми розуміємо, що і тоді це було намагання зламати супротив українського народу, його прагнення до свободи і суб'єктності в системі міжнародних відносин.

Характер сьогоденної політики путінського режиму засвідчує – вони не змінили методів приниження і упокорення народів, які, коли-небудь попадали в сферу їх політичних інтересів. Це так було і так є саме тому, що не змінилася сама Росія, її імперська сутність і форма її державного існування. Російсько-українська війна це підтвердила ще раз. Геноцидні практики і до сьогодні залишаються в арсеналі російської політики тепер уже не тільки у відношенні до України. Виявилось, що ідея блокади українських портів була задумана ще до повномасштабного вторгнення з метою викликати голод в країнах залежних від поставок українського зерна. Цим планували пришвидшити міграцію, економічну нестабільність, викликати політичне напруження.

І Росія навмисне намагається спричинити масовий голод як в Україні, так і в світовому масштабі, використовуючи його як зброю у повномасштабній війні.

Росія породила глобальну продовольчу кризу та поглиблює її, руйнуючи та грабуючи зернові склади України, в той час, коли Україна продовжує експортувати зерно до найбільш знедолених країн.

Так, починаючи з 24 лютого 2022 року, коли українські міста були в оточенні, а постачання продовольства – припинено.

Загибель 20 мирних жителів у Чернігові рано-вранці 16 березня 2022 року, коли російські осколкові бомби вибухнули біля супермаркету в місті, де українці стояли в черзі за хлібом та їжею.

Росія використовує ще один з своїх методів, як знищення запасів продовольства і води, а також джерел енергії по всій Україні під час бойових дій, тобто об'єктами, необхідними для виживання цивільного населення. Наприкінці липня та на початку серпня було знищено 270 000 тонн продуктів харчування.

В період захоплення Маріуполя, коли у місто припинили постачання продовольства, а коридори з гуманітарною допомогою блокували або бомбардували, у місто не пускали міжнародних спостерігачів, а російська артилерія розстрілювала все, що рухалося у тому напрямку. Через це зневірені місцеві жителі, які голодували, практично не могли втекти з населеного пункту.

Коли агресор проривався до Миколаївського місто, через обстріли, залишилося без води. Не було на чому приготувати їжу, вгамувати жагу, підтримувати належно санітарні умови на виробництві та офісних приміщеннях, багатоквартирних будинках. Все це робилося з метою посіяти паніку серед людей, а Україну примусити до капітуляції. А Європа тим часом досить повільно усвідомлювала небезпеку, яка нависла над усім західним світом. Так практика винищення людей голодом, апробована в 30-х роках ХХ століття, поверталася в політику уже через 90 років, як засіб примусового впливу, упокорення і винищення. Щоб запобігти і дозволити статися подібному сьогодні, важливо пам'ятати ті трагічні події далекого 33-го, які забрали життя мільйонів українців, чю волю зламали голодом і примусили помирати у спустошених хатах, сільських вулицях, ярах і дорогах, колгоспних полях, скрізь, де голодна смерть розпочала свої криваві жнива.

Про Голодомор не дозволялося згадувати впродовж 55 років. За рішенням влади такого голоду в Україні просто не було. На запит іноземних журналістів та державних діячів ця інформація спростовувалася.

Вперше дізналися про голод в СРСР через повідомлення англійського журналіста Малькольма Маггеріджа, який в останній декаді березня поділився з читачами газети «Manchester Guardian» враженнями від поїздки по Україні та Північному Кавказу в 1932 році.

Та приховати факти голоду на території України було неможливо. Вони підтверджувалися численними публікаціями науковців з Великобританії, США, Швейцарії та інших країн.

Український голод 1932–1933 рр. вперше було визнано геноцидом за національною ознакою американським вченим Джеймсом Мейсом. Він посилався на результати діяльності Комісії США з Голодомору в Україні, яка у 1988 році зробила 19 висновків, що те, що сталося з українцями у 1932 – 1933 рр., є ніщо інше як геноцид, і що саме Сталін та його оточення були винними у цьому злочині. Це був найважливіший момент серед висновків Комісії [1, с. 27].

Станом на кінець 2023 р. Голодомор офіційно визнали геноцидом українського народу 32 країни світу [2].

Державний архів Вінницької області сформував Колекцію спогадів очевидців Голодомору 1932-1933 років, в якій висвітлюються методи та засоби совєтсько-комуністичної росії стосовно українського народу. Зібрано понад 8 тисяч свідчень злочину радянської влади щодо українців.

Відповідно до Закону України «Про Голодомор 1932-1933 років в Україні» від 28 листопада 2006 року, Указу Президента України №275/2002 від 20 березня 2002 року «Про заходи у зв'язку з 70-ми роковинами Голодомору в Україні», Постанови Верховної Ради України №258/ІУ від 28 листопада 2002 року «Про 70-ті роковини Голодомору» та на виконання

розпорядження голови ОДА №168 від 30 травня 2002 року «Про підготовку та проведення в області заходів у зв'язку з 70-ми роковинами Голодомору в Україні», Закону Верховної Ради України №376-У «Про Голодомор 1932-1933 років в Україні» від 28 листопада 2006 року, в держархіві області здійснювалась робота зі збору і прийманню документів усної історії – свідчень очевидців Голодомору 1932-1933 років [3, арк. 6].

До збору спогадів жертв та свідків Голодомору залучались відповідальні працівники органів державної влади та місцевого самоврядування, краєзнавці, представники громадських і політичних організацій, учителі й учні шкіл, члени комісій по проведенню заходів щодо збору документів про голод 1932-1933 рр. в Україні.

Вперше колекцію було сформовано в 1993 році, до неї увійшла 31 справа, в 1994 році колекцію доповнено 7-ма справами, всього – 38 справ, які містять 468 документів [4, арк. 7].

Наступний етап формування колекції охоплює період 1989-2008 рр. У 2010 р. зазначена колекція поповнилась 213 справами, які містять 8110 документів.

Головним та найінформативнішим видом документів у колекції є спогади та свідчення – жертв Голодомору, свідків та учасників подій, сформованих у 36 справах, до яких входять 3063 документи.

Специфікою документування спогадів та свідчень на даному етапі формування колекції є та особливість, що зазначені джерела, в основному, містять переоповідання («мені розказувала мати, а їй – бабуся, мені розказувала сусідка»).

Значна частина документів є результатом участі навчальних закладів (зокрема, шкіл м. Вінниці) у пошукових та дослідницьких проектах.

До основної категорії документів відібрано та опрацьовано: відомості про населені пункти Вінницької області, які постраждали від Голодомору 1932-1933 років; списки громадян, загиблих від Голодомору; списки постраждалих; анкети опитування громадян щодо подій Голодомору; документів з питань популяризації архівних джерел тематики Голодомору 1932-1933 років. Збір документів й надалі триває, а відтак передбачається подальше поповнення колекції.

Під час масової колективізації, яка проводилася в СРСР на початку 30-х рр., було прийняте рішення про розкуркулення українського селянства, курс на «суцільну колективізацію» (колективізовано було лише 4% селянських господарств) [5, с. 7]. Рішення квітневого 1929 р. Пленуму ЦК і ЦКК ВКП(б) узаконили і націлили весь партапарат і сільський актив на реквізицію хліба та всього продовольства в селян [6, с. 5].

З 1929 року селян почали заганяти в колгоспи. На 1 вересня 1932 року в Уланівському районі було колективізовано 40 господарств, складає 64,5% від

плану. Майже така ж цифра у 62,5% - в Хмельницькому районі. Та частина свідомого селянства противилась. Їх оголошували саботажниками, «антисовєтчиками», контрреволюціонерами, куркулями та підкуркульниками.

В цей час в країні прокотилася хвиля селянських повстань і бунтів (40 тис.). Тільки у січні-березні 1930 р. відбулося 2200 селянських виступів, у яких взяло участь майже 800 тис. осіб. Так, на Поділлі відбувалися повстання селян проти колективізації в усіх без винятку районах [7, с. 7].

За роки суцільної колективізації в Україні було експропрійовано близько 200 тис. селянських господарств. На Поділлі найбільше селян було розкуркулено у Вінницькому окрузі – 2585 господарств, у Проскурівському – 1281 [7, с. 54].

29 грудня 1929 р. Сталін, виступаючи на всесоюзній конференції аграрників-марксистів, заявив, «що тепер розкуркулювання в районах суцільної колективізації становить складову частину утворення і розвитку колгоспів. Більшовицька влада передбачала у своїх постановах вилучення в селянських оселях практично всіх продуктів харчування. Маслозаготівля, заготівля молока, яєць, картоплі та овочів проводилися систематично, незважаючи, на те, що в багатьох регіонах України селяни вже голодували [6, с. 5].

Як проводилося розкуркулення, дізнаємося зі спогадів Харченка Івана Омеляновича з с. Лука-Мелешківська Вінницького району: «Нашого батька було розкулачено у 1929 році та заслано до Сибіру. Через рік вислали матір і трьох старших братів. Мене і сестру прихистила тітка. Їхнє майно («куркулів») складалося з хати під оцинкованою бляхою, великою коморою, клунею, садка (1 дес.), коня, корови, 23 овець і пасіки» [8, арк. 11].

В селі Пиків Калинівського району колективізація заставила все здати в колгоспну комору. «Забрали все, як повідомила Нонна Коваль. Батька вислали («Він куркуль, бо в обісці були коні). Сім'я залишилася без годувальника» [9, арк. 1].

Є і такі спогади, в яких відчувається сором за свої дії: «Мене і групу комсомольців Бершадський райком комсомолу направив в Ольгопіль на заготівлю хліба. Це було нелегке доручення. Довелось застосовувати багато винахідливості, щоб відшукати схований хліб куркулями. Це загрожувало їм життям. Довелось розбирати замасковане сховище між двома стінками у хаті, ді містилось кілька пудів пшениці. До кінця днів не забуду своїх учнів – голодних, виснажених з потухшими оченятами, впалими щічками» [10, арк. 20].

До кінця 1932 р. колективізували більше 70% селянських господарств. Не припинялася заготівельна кампанія. Протягом січня-листопада 1930 р. українські селяни віддали державі 400 млн пуд. хліба, а за цей же період 1931 р. – 380 млн пуд. Селяни почали приховувати хліб. У 1931 р. у них забирали навіть насінневі запаси. Розпочинаються селянські бунти. Горять

хати сільських активістів, радянських та господарських керівників, які проводили насильницьке вилучення харчів, про що свідчать архівні документи. Так, в одному із них зафіксовано випадок підпалу хати голови колгоспу, від опіків померла дитина. Сам голова колгоспу зі своїми активістами забили до смерті колгоспника і повісили його [11, арк. 10].

Навесні 1932 року відчувається нестача харчів. В результаті селяни влаштовували мітинги, відмовлялися працювати на полях. Тільки у Вінницькій області за період з грудня 1931 року по квітень 1932 року було скоєно 37 актів терору. А з січня по липень 1932 року відбулося 923 масові виступи селян проти колективізації [12, с. 10].

З грудня 1932р. вводяться «внутрішні паспорти». Без спеціального дозволу їм заборонялося покидати населені пункти, виїжджати за межі села. Сільський люд закріпачувався [5, с. 7].

По Вінницькій області за постановою облвиконкому занесено на «чорну дошку» 8 районів: Брацлавський, Липовецький, Любарський, Немирівський, Станіславчинський, Чуднівський, Хмільницький, Тульчинський [13, с. 171-172].

Таємна постанова від 11 січня 1932 року ЦК ВКП(б) зобов'язувала: крайкоми, райкоми і обкоми по виконанні встановлених річних планів хлібозаготівель продовжувати заготовки зверх плану [5, с. 7]. Тож забирали геть все, що селяни мали, на що впало ненаситне око активіста. «Активісти» одержували для себе особисто 10-15% від нагробованого.

Навесні 1932 року в 44 районах України починається голод з численними смертельними випадками.

Сталінська постанова «Про охорону майна державних підприємств, колгоспів і кооперативів та про зміцнення суспільної (соціалістичної) власності», що була прийнята 7 серпня 1932 р. ВЦВК і РНК СРСР, розв'язала руки владі щодо способів й методів знищення українців. В народі цей закон назвали «Закон про п'ять колосків».

Свідки голодомору 1932-1933 рр. відзначали, що багато людей вмирало на полі, їли зерно і одразу гинули. Дівчата вплітали колоски пшениці в коси і так приносили трохи додому, та це було дуже ризиковано, бо якби спіймали, то посадили б одразу до в'язниці [14, с. 35]. Так, у кінці червня – на початку липня 1932 року виявлено поля зі зрізаними колосками в селах Оратівського району.

З 1 листопада 1932 р. по 1 лютого 1933 р. комісія, яку очолював В.Молотов, прозвітувала про заготівлю 104, 6 млн пуд. зерна. У селян забирали все: не лише хліб, а й сухарі, картоплю, сало, соління, квасолу, горох, цибулю, буряки, тобто всі хатні запаси. Не залишилося ніяких запасів. З жовтня 1933 року кількість смертей перевищувала народжуваність у декілька разів. Апогей голодомору припадає на червень 1933 р., коли органи

статистики реєстрували десятикратно більшу смертність у сільській місцевості.

Сталінська команда інтернаціоналістів пропагувала тільки один пріоритет у репресивній політиці – класовий саботаж нібито організували контрреволюціонери – «куркулі», хоч заможних селян, яких радянська влада таврувала цими словами, було виселено ще в 1930-1931 рр. до малопридатних для життя регіонів СРСР. Національна складова репресивної політики ретельно маскувалася [13, с. 34].

В одному з архівних документів зберігається лист, який був направлений у липні 1932 р. до Вінницького обкому КП(б)У з грифом «Таємно». Його знайшли біля дверей сільської ради села Журбинці Козятинського району. Ось, що там у віршованій формі написано:

«Заплакала Україна дрібними сльозами, як забрали в Московщину хліб наш потягами. Ой, хто ж нас буде годувати сивих, вбогих, голодних, робочих, невтомних. Спекулянти – люди добрі в Москві хліб купують, а селяни в Сові роблять щодня, голодують. Селянська партія нас любить, день і ніч лютує. Робіть швидше, робіть більше. Москва голодує. Хто не схоче тут робити, будемо судити. Нехай знає, пам'ятає, як у Союзі жити. Хто не схоче працювати, будемо штрафувати. Не дамо ми буржуям в Москві пропадати. Ех, яко то одна Москва, то ми б приробили, а то ще й той Ленінград зажене в могилу» [15, арк. 22].

Зміст цього листа викриває насильницьку політику комуністичної влади щодо українського народу.

Так, Франко Микита Миколайович, житель села Каришків Барського району Вінницької області ділиться спогадами про ті часи: «Куркулів в селі вже не було. Їх засудили і вислали на північ. А селянам продовжували доводити непосильні плани хлібоздачі і грошові податки, яких вони не могли виконати і попадали під суд і конфіскацію майна. Колгоспи теж доводили такі само непосильні плани хлібоздачі. Зерно вивозили з під молотарки. Повигрібали з токів комор навіть посівне зерно. Вимітали до зернини і картоплини. Цим розгулом керували представники з району та місцеві активісти. Особливою жорстокістю відзначалися Камеров, Немерський, Халупняк та інші. Всі ці кати і гробовщики голодної смерті дорослих і дітей ходили бригадами з залізними палками і штиркали по селянських подвір'ях, шукали зерна і забирали все, що можна варити і їсти, не гребуючи останньою мискою зерна чи круп, знайденого на запічку, не залишаючи нічого на приварок навіть дітям» [18, арк. 1].

Восени 1932 року все зерно з колгоспу вивезли, люди знову нічого не отримали за роботу. Одноосібних господарств майже не залишилось. Кого силою загнали в колгоспи, кого вивезли до Сибіру. Пригадує Олексій Резніков –

житель містечка Іллінці, що на Вінниччині: «Люди почали пухнути з голоду. Але батьки та діти старалися знайти на полях, в лісі бруньки, гілочки, стебельця. Потім товкли, заварювали і їли. Деякі батьки для того, щоб вижили їх діти, віддавали останній шматок хліба їм, а самі пухли та вмирали від голоду. Загони щодо виконання плану хлібозаготівлі витрущували все – з комор, засіків, горщиків, рукавиць. Забирали навіть те, що було звареним. Якщо в когось із членів бригади виникали підозри, що господар зерно закопав, то металевими прутами перевіряли двір, город, сіно, соломку. В селі діяла так звана «трійка» [17, с. 139]. Це представники радянської влади, які могли без суду та слідства вбити невдоволеного діячами влади селянина. Їх всі боялися та намагалися не сперечатися з тим чи іншим установленим порядком.

Хоча були й акти непокори. В селах Андрушівка та Парієвка відбулося повстання селян. В ньому прийняло участь близько 450 чоловік, були й озброєні. Вони висували політичні завдання: термінова організація сільських управ, мобілізація чоловіків призовного віку, проголошення свободи слова, зібрань, поновлення влади УНР, економічні: право вільної торгівлі, 8-ми годинний робочий день [13, с. 545].

Зі спогадів жителя Барського району Вінницької області «Забирали не тільки зерно, а й зі скрині одягу, рядна, домоткане полотно, подушки спродували за безцінь, а гроші ніби здавали на грошовий податок райфінвідділу, а то й так десь подівалось. Після такого здирства ми всі голодували. Не було з чого варити їсти, а якщо й варили, то дуже ріденьке. Мама вимінювали за свої шлюбні обручки, гарні вишиті рушники, рядна навіть за шкло з великих образів, щоб щось зварити нам. Ми діти худі з потемнівшими обличчями ходили помало як старі хворі люди. Їсти хотілось день і ніч, здавалось, що ніколи не наїмся» [16, арк. 2].

На початку весни 1933 р. почали вмирати «Спочатку бабуся, потім – трьохрічні близнюки. Рятувались.. з бруньок берези варили «куліш», з кори варили настій з травами. Потайки з продірявленої колгоспної комори діставали мерзлу картоплю. (Заморозили, а людям не давали). Домішували листя, спориш і пекли щось подібне до млинців [9, арк. 2].

В тих сім'ях, де були немовлята чи малі діти, активісти забирали геть усе, ще й насміхалися. Уповноважений Калинівського райкому партії Забаштанський під час хлібозаготівлі побив вагітну жінку – члена колгоспу, яка після цього потрапила до лікарні. Селян, які ухилялися від задачі хліба, за його наказом бригадира тримали на морозі. Найстрашніше те, що серед них чужого не було, всі свої, які чинили справжнє насилля над односельцями, про що свідчать спогади очевидців.

Ні плач дітей, ні прохання голодних, ні приклади канібалізму не зупинили злочинні наміри радянської системи. Голодна смерть не перебирала ні статтю, ні віком.

Голод особливо дошкуляв дітям, багато їх осиротіло, помирили й самі, як ті пташенята на морозі... [18, арк. 8].

Люди, які пережили голодомор 1932-1933 рр., зі сльозами на очах, наводили приклади смертності в цей період в їхніх родинях, сусідських оселях, селах. Мерли всі підряд - і старі, і діти. Вимирали цілі родини. Хати стояли порожні. Під час голоду було немало фактів канібалізму. Голод, бажання поїсти досхочу призвели до того, що батьки поїдали дітей, сусіди сусідів, полювали на тих, хто пересувався самотнім дорогами. Люди боялися ходити по селу. Так, в свідочстві про смерть, який зберігається разом з іншими документами в Вінницькому обласному архіві, вказано, що в селі Сосонка 12 червня 1933 року «батько зарізав 3-річну донечку Ганну для їжі, а 7-річного хлопчика Григорія зарізав людодід» [19, арк. 6].

Зі спогадів Коваль Нонни Яківни дізнаємося, що родичка її бабусі збожеволіла і з'їла свою дитину [9, арк. 1].

Ганна Шийга, маючи трьох дітей: двох дівчаток і маленького сина Васю, не мала чим їх годувати. Чоловік ще влітку 1932 р. пішов на заробітки до Одеси, так і не повернувся. Варила варево з молочаю, давала дитині квача. Хлопчик задихнувся, і мати його порізала на їжу для дівчаток [10, с. 1].

Жителька села Антонопіль Калинівського району Калюжна Ася переказувала, що під час Голодомору померлих вивозили в яр. Сьогодні там розташовується «кінський цвинтар», а треба було б поставити пам'ятник, бо лежать там добрі, чесні люди. По селі ходила примовка «Був на хаті серп і молот, а у хаті гуляв голод» [9, арк. 6]. Справедливі слова. Ось так символ комунізму знущався над українськими селянами.

Наталія Андріївна Лісова, 1903 р.н., з с. Іванів Калинівського району поділилася спогадами про те, як багато її односельчан померло, що не встигали копати ями для кожного, тому викопали одну велику, де хоронили всіх померлих від голоду. Зранку підвода стояла під хатами. Їздовий запитував, чи не помер хто за ніч, він збирав мертвих. До обіду віз вже був повний, відвозили на кладовище та кидали до спільної ями [9, арк. 12].

Багато дітей 9-12 років вимушені були найматися на роботу, щоб хоч трохи заробити на харчування: хто на будівництві, хто в – колгоспі, а деякі – в найми до євреїв. Зі спогадів Никифора Тереньовича Громового з села Краснопілки дізнаємося, що йому довелося ходити за сівалкою або водити коней. Він міг жувати зерна ячменю або вівса, а коли возили буряки, гриз їх сирими, до нудоти. Згодом перейшов в колгосп поблизу Гайсина, працював за кухоль молока, два фунти мамалиги і склянку патоки. З їхньої великої сім'ї у 8 чоловік залишилося троє: Никифор та його два молодших брати: молодшого забрали в інтернат, а середнього взяла за чоловіка пристаріла дівка. Никифор пішов вчитися на педагогічних курсах у Гайсині, де було триразове харчування та безкоштовна кімната в гуртожитку [18, арк. 5-6].

Жителька с. Сокилець Немирівського району Усач Ганна Степанівна розповідала, що в 1933 році їй було 7 років і вона пішла в 1 клас. Виходила з дому до школи голодна, на уроках думала про їжу, поверталася додому голодна і лягала спати голодна. В школі давали раз на день по тарілці горохового супу, та в ній можна було побачити себе [20, с. 7].

З якою гіркотою звучать слова наступного свідка часів Голодомору 1932-1933 років Ялини Леонтіївни Деменчук з с. Дружелюбівка Калинівського району: «Весна (1933 року) видалась холодна та похмура, ніхто не сміявся і не співав. У нас забрали все, навіть те зерно, що поховали в пляшках. Іноді вдавалось в посадці розжитись на пару маслюків, і тоді було справжнє свято. А голова, що найбільше забирав, виїхав в Любар, мабуть, все-таки, совість пробудилася, що не зміг дивитись в очі людям» [9, арк. 9]. І сміятися, і співати у голодних українців вже не було сили.

В спогадах Лиська Василя Миколайовича, жителя села Носівці Гайсинського району, розкривається атмосфера села: «Лишився тільки важкий сум, що немов перекотиполе, котився від села до села, та мертві, мертві, мертві... Вони бувало так і лежали попід загатами, ніби не люди..» [18, арк. 8].

З інших спогадів дізнаємося, що селяни варили «баланду», хто з чого міг. Використовували кропиву, лободу та інші рослини, а коли зацвіла акація, рвали її цвіт. Для тих, хто працював в колгоспі на польових роботах, організовували «громадське харчування». Так і виживали.

Та хочеться відзначити, що й ці страшні умови життя не дозволили більшості українцям втратити людську подобу. Люди намагалися вижити, рятували себе і своїх дітей, одночасно допомагаючи й чужим дітям та тим, хто блукав по селах в пошуках їжі. Милосердя сусідів іноді рятувало дітей від голоду [21, арк. 6-7].

З інформаційного листа секретаря Іллінецького райкому партії Тарашенка про смертність від голоду в селах Іллінецького району від 22 квітня 1933 року відзначається, що в районі значно почастишали випадки смерті на ґрунті виснаження та недоїдання. В таких селах, як Пархомівка, Тодорівка, Щабельня, Білки, Бондур, Скибин, Кальник, Китайгород, де найменше фіксується від 5 до 10 випадків смерті.

І навіть в липні 1933 року Вінницька районна газета «Будівник комунізму» повідомляла, що двох братів Богомолів з села Рашівка засуджено до розстрілу за нарізані колоски [20, с. 9].

Ось так московські комуністи будували новий лад: шляхом насилля та Геноциду.

Хочу навести спогади відомої людини на Вінниччині, доктора історичних наук, професора Вінницького педагогічного університету ім. М.Коцюбинського Шульги І.Л.: « Я не помер з голоду лише тому, що батько був трактористом,

Йому давали пайок, який мама ділила навпіл, половину давала батькові, а решту, між чотирма дітьми, сама ж їла те, що перепаде. Коли батька перекидали на інші села, ми харчувалися липовим листям. Основний харч складався з гички та товченої гречаної полови. Особливо важкими були квітень, травень і половина червня. Квітень в народі називали пухнутень, а травень – капутень [21, с. 22].

З 1933 року катастрофічно зменшилась кількість населення по районах області. Так, зафіксовано в архівних документах, що в деяких селах вмирало в декілька разів більше людей, ніж в часи війни. В Погребищенському районі такі статистичні дані: в с. Адамівка померло від голоду 96 людей, с. Борцагівка - 297 чол., с. Скибинці – 357 чол., с. Гопчиця – 197 чол., с. Сніжна – 146 чол. 22, арк. 1-39. В Липовецькому районі статистичні показники смертності не кращі: с. Вахнівка – 134 чол., с. Зозів – 143 чол., с. Коханівка – 240 чол., с. Брицьке – 249 чол. [23, арк. 15-109].

Відповідно демографічно-статистичних даних в дослідженні В.Петренка за часи Голодомору 1932-1933 років населення Вінницької області зменшилося на 531025 чоловік [24, с. 69-70].

Необхідно відзначити, що вище керівництво країни було поінформовано про випадки голоду на селі. Так, секретар Вінницького обкому партії В. Чернявський доповідав, що станом на 17 березня 1933 року голодом було охоплено 27 районів області, 180 населених пунктів. Сьогодні нам відомо, що у Вінницькій області голодувало 396 населених пунктів [25, арк. 1-9].

Висновки. Росія й сьогодні виступає проти визнання Голодомору 1932-1933 рр., ряд російських науковців виправдовують злочини минулого московсько-більшовицького керівництва. Російські історики відзначають, що голод вразив й інші райони Радянського Союзу, тобто, голодували не тільки українці, а й росіяни.

Росія повинна понести відповідальність. Українцям, відстоюючи територіальну цілісність і державну самостійність, варто пам'ятати важливу істину: державу потрібно будувати щодня, щогодини та завжди бути готовими до її захисту.

Варто пам'ятати, що сьогоднішня криза у стосунках з Росією почалася не у 1991 році чи 2014-му, її причини приховані величезним пластом історії в тому числі і подіями 1932-1933 років, в яких, як в дзеркалі відображені наміри московитів знищити не тільки українську державність, але й весь український народ.

Література:

1. Кульчицький С. Сталінський терор голодом і його демографічні наслідки, Голод 1932-1933 років в Україні: причини та наслідки/ ред. В.А. Смолій. - К.: Наукова думка. - 2003. - С. 19-31.

2. Визнання Голодомору геноцидом https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%B8%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D1%80%D1%83_%D0%B3%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D1%86%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D0%BC.
3. Державний архів Вінницької області (ДАВО). – Ф. 6021, оп. 1, спр. 37, арк. 6.
4. ДАВО. – Ф. 6021, оп. 1, спр. 41, арк. 7.
5. Дорош М. Вічна рана душі [Текст] : [про голодомор на Вінниччині] / М.Дорош // Пульсуючі джерела. – 2008.- 27 жовтня. - С. 7.
6. Петренко В. Початок великого голоду [Текст] : на Україні і в т.ч. на Вінниччині / В.Петренко// Вінницька газета. - 2008. - 27 травня. - С. 5.
7. Шульга І.С. Голод на Поділлі. - Вінниця, 1993. - 223 с.
8. ДАВО. – Ф. 6021, оп. 1, спр.5, арк. 11.
9. ДАВО. – Ф. 6021, оп. 1, спр.10, арк. 1.
10. ДАВО. – Ф. 6021, оп. 1, спр.4, арк. 10.
11. ДАВО. - Ф.136, оп. 3, спр. 62. арк. 10.
12. Слотюк П. Голод як інструмент Терору [Текст] : про голод на Вінниччині / Петро Слотюк // Вінниччина. – 2022. – 30 листопада. - С.10.
13. Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932-1933 років в Україні. - К.: Видавництво імені Олени Теліги, 2008. - 1000 с.
14. Геноцид української нації 1932 -1933/2022 : свідчення / упоряд.: О. Стасюк ; [вступ. сл. С. Глузмана] ; Нац. акад. прав. наук України ; Міжнар. асоц. дослідників Голодомору-геноциду ; Нац. асоц. дослідників Голодомору-геноциду українців ; Фондація Укр. Голодомору-геноциду (США). 2-ге вид., доп. - Київ ; Харків : Право, 2023. - 352 с.
15. ДАВО. - Ф.136, оп. 3, спр. 62, арк. 22.
16. ДАВО. – Ф. 6021, оп. 1, спр. 2, арк. 1.
17. 1933: "І чого ви ще живі?" / Упоряд. Т. Боряк. НАН України. Інститут історії України. - К.: ТОВ "Видавництво "Кліо"", 2016. - 720 с.
18. ДАВО. – Ф. 6021, оп. 1, спр. 6, арк. 8.
19. ДАВО. - Ф. 927, оп. 1, спр. 185.
20. Усач Т. Голодомор 1932-33 років на Вінниччині [Текст]: (за матеріалами Немирівського району) / Т.Усач. //Берегиня. - 2008. - №1. - С.4-10.
21. ДАВО. – Ф. 6021, оп. 1, спр. 13, арк. 6-7.
22. ДАВО. – Ф. 6021, оп. 1, спр. 35, арк. 1-39.
23. ДАВО. – Ф. 6021, оп. 1, спр. 142, арк. 15-109.
24. Петренко В.І. Демографічні втрати населення Поділля від Голодомору 1932-1933 рр. / Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації» (Київ, 4.10.2016 р.). – К.:Видавець Олег Філюк, 2017. – С. 68-73.
25. ДАВО. – Ф. 6021, оп. 1, спр. 139, арк. 1-9.

References:

1. Kulchytskyi S. (2003). Stalynskyi teror holodom i yoho demohrafichni naslidky, Holod 1932-1933 rokiv v Ukraini: prychny ta naslidky. [Stalin's terror of hunger and its demographic consequences, Famine of 1932-1933 years in Ukraine: causes and consequences]/ red. V.A. Smolii. K.: Naukova dumka. [in Ukrainian].
2. Vyznannia Holodomoru henotsydom [Recognition of the Holodomor as genocide] https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%B8%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D1%80%D1%83_%D0%B3%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D1%86%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D0%BC. [in Ukrainian].

3. Derzhavnyi arkhiv Vinnytskoi oblasti [State Archive of Vinnytsia Region] (DAVO). – F. 6021, op. 1, ref. 37, sheet 6. [in Russian]
4. DAVO. – F. 6021, op. 1, ref. 41, sheet 7. [in Russian]
5. M. Dorosh. (2008). Vichna rana dushi [Tekst] :[pro holodomor na Vinnychchyni] [The eternal wound of the soul [Text]: [about the famine in Vinnytsia]]/ M. Dorosh *Pulsuiuchi dzherela-Pulsating sources*. 27 zhovtnia., 7. [in Ukrainian].
6. Petrenko V. (2008). Pochatok velykoho holodu [Tekst] : na Ukraini i v t.ch. na Vinnychchyni [The beginning of the great famine [Text]: in Ukraine and incl. in Vinnytsia] / V.Petrenko// *Vinnytska hazeta- Vinnytsia newspaper*. 27 travnia, 5. [in Ukrainian].
7. Shulha I.S. (1993). Holod na Podilli. [Famine in Podilly]. Vinnytsia. [in Ukrainian].
8. DAVO. – F. 6021, op. 1, ref. 5, sheet. 11. [in Russian]
9. DAVO. – F. 6021, op. 1, ref. 10, sheet. 1. [in Russian]
10. DAVO. – F. 6021, op. 1, ref. 4, sheet. 10. [in Russian]
11. DAVO. - F.136, op. 3, ref. 62, sheet 10. [in Russian]
12. Slotiuk P. (2022). Holod yak instrument Teroru [Tekst] : pro holod na Vinnychchyni [Hunger as a tool of terror [Text]: about hunger in Vinnytsia] / Petro Slotiuk *Vinnytsia - Vinnychchyna*. 30 lystopada, 10. [in Ukrainian].
13. Natsionalna knyha pamiati zhertv Holodomoru 1932-1933 rokiv v Ukraini. [National Book of Memory of the Victims of the Holodomor of 1932-1933 in Ukraine]. K.: Vydavnytstvo imeni Oleny Telihi, 2008. [in Ukrainian].
14. O. Stasyuk (2023). Henotsyd ukrainskoi natsii 1932 -1933/2022 : svidchennia [Genocide of the Ukrainian nation 1932-1933/2022: testimony] / Nats. akad. prav. nauk Ukrainy ; Mizhnar. asots. doslidnykiv Holodomoru-henotsydu ; Nats. asots. doslidnykiv Holodomoru-henotsydu ukrainsiv ; Fundatsiia Ukr. Holodomoru-henotsydu (SShA). 2-he vyd., dop. Kyiv ; Kharkiv: Pravo, [in Ukrainian].
15. DAVO. - F.136, op. 3, ref. 62, sheet. 22. [in Russian]
16. DAVO. – F. 6021, op. 1, ref. 2, sheet. 1. [in Russian]
17. T. Boriak. (2016). 1933: "I choho vy shche zhyvi?" [1933: "And why are you still alive?"]. NAN Ukrainy. Instytut istorii Ukrainy. K.: TOB "Vydavnytstvo "Klio"" [in Ukrainian].
18. DAVO. – F. 6021, op. 1, ref. 6, sheet. 8. [in Russian]
19. DAVO. – F. 927, op. 1, ref. 185. [in Russian]
20. T. Usach. (2008). Holodomor 1932-33 rokiv na Vinnychchyni [Tekst].: (za materialamy Nemyrivskoho raionu) [The Holodomor of 1932-33 in Vinnytsia [Text].: (based on the materials of Nemyriv district)]/ T. Usach. *Berehynia- Berehynia*, 1. 4-10. [in Ukrainian].
21. DAVO. – F. 6021, op. 1, ref. 13, sheet 6-7. [in Russian]
22. DAVO. – F. 6021, op. 1, ref. 35, sheet 1-39. [in Russian]
23. DAVO. – F. 6021, op. 1, ref. 142, sheet 15-109. [in Russian]
24. Petrenko V.I. (2017). Demografichni vtraty naseleння Podillia vid Holodomoru 1932-1933 rr. [Demographic losses of the population of Podillia from the Holodomor of 1932-1933] / Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Holodomor 1932-1933 rokiv: vtraty ukrainskoi natsii» (Kyiv, 4.10.2016 r.). K.:Vydavets Oleh Filiuk, [in Ukrainian].
25. DAVO. – F. 6021, op. 1, ref. 139, sheet 1-9. [in Russian]